

Voksenmålgrupper til Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM)

Teknisk dokumentationsnotat

Rasmus Højbjerg Jacobsen, Anne Brink Nandrup og Rune Vammen Lesner

*Voksenmålgrupper til Den Socialøkonomiske Investeringsmodel
(SØM) – Teknisk dokumentationsnotat*

© VIVE og forfatterne, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-823-2

Projekt: 301533

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Dette notat er en teknisk dokumentation af fire tillægsmålgrupper til den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM). Notatet er en del af VIVEs samlede leverancer i forbindelse med tre projekter, der alle har løbet fra efteråret 2019 til og med sommeren 2020.

Notatet er teknisk i sit indhold og henvender sig især til personer med særlig detaljeret interesse i afgrænsning af målgrupper og succesmål i SØM. De grundlæggende principper i SØM er beskrevet i tidligere dokumentationsrapporter og er ikke gentaget i dette notat.

Medarbejderne på projektet, som også udgør forfatterne på notatet, har været projektchef Rasmus Højbjerg Jacobsen (projektleder), forsker Anne Brink Nandrup og seniorforsker Rune Vammen Lesner. Projektet er udført for Socialstyrelsen.

Hans Hummelgaard

Forsknings- og analysechef, VIVE Effektmåling
2020

Indhold

1	Indledning	5
2	Nyt design til udtræk af målgruppe.....	6
3	Nye målgrupper	7
3.1	Voksne med moderate psykiske lidelser	7
3.2	Voksne med svære psykiske lidelser.....	8
3.3	Modtagere af efterværn, under uddannelse (18-22 år)	10
3.4	Modtagere af efterværn, ikke i uddannelse (18-22 år)	11
4	Konsekvenser og priser til modellen.....	14
4.1	Priser.....	14
4.2	Konsekvenser	14
4.3	Øvrige ændringer.....	15
5	Effektviden til vidensdatabasen.....	16
	Litteratur.....	17

1 Indledning

Dette notat beskriver indholdet i fire nye målgrupper for udsatte voksne til Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) samt en række ændringer i definitioner og estimeringsmetoder, der er implementeret af Socialstyrelsen i modellens version 2.3.

De fire målgrupper og deres SØM-successmål, som VIVE har udviklet for Socialstyrelsen i perioden efterår 2019 til forår 2020, er angivet i Tabel 1.1.

Tabel 1.1 Målgrupper og SØM-successmål

Målgruppe	SØM-successmål
Voksne med moderate psykiske lidelser, 18-64-årige	Begrænset kontakt til psykiatrien
Voksne med svære psykiske lidelser, 18-64-årige	Begrænset akut kontakt til psykiatrien
Modtagere af efterværn under uddannelse, 18-22-årige	Fortsat under/afsluttet uddannelse
Modtagere af efterværn ikke under uddannelse, 18-22-årige	Under/afsluttet uddannelse/fastholdt beskæftigelse

Anm.: Tabellen viser hver målgruppe inkluderet i denne udvidelse af SØM. For hver målgruppe vises det valgte SØM-successmål.

SØM-successmål angiver den registerbaserede proxy for succes, som anvendes til at opdele målgruppen i henholdsvis en succes- og en ikke-succesgruppe, for hvilke konsekvenserne derefter estimeres. Hver målgruppe og SØM-successmål uddybes i kapitel 3.

Den generelle tankegang og metode til at afgrænse målgruppepopulationer, finde successmål for målgrupperne samt estimere økonomiske konsekvenser er tidligere beskrevet i dokumentationsrapporterne af Jacobsen et al. (2018) og Jacobsen og Beuchert (2018). Dette notat indeholder derfor alene en teknisk baggrunddokumentation af de nye målgrupper, en beskrivelse af den reviderede metode til endeligt målgruppeudtræk, der er gennemført, mens læsere, der ønsker viden om den generelle metode og tankegang bag SØM, henvises til de tidligere udkomne dokumentationsrapporter.

I forbindelse med udarbejdelsen af de nye målgrupper er metoden for udtræk af målgrupper for voksne revideret. Dette nye stikprøvedesign gælder også for de eksisterende målgrupper for voksne og beskrives nærmere i kapitel 2. I kapitel 3 beskrives afgrænsningen af de nye målgrupper samt de successmål, der er anvendt til estimeringen af de økonomiske konsekvenser. I kapitel 4 er der en række øvrige særskilte bemærkninger, der særligt gælder for konsekvenser og priser for de nye målgrupper.

Parallelt med udviklingen af målgrupperne har VIVE indsamlet og klargjort effektviden til disse målgrupper. Dette arbejde er dokumenteret i kapitel 5.

Ud over dette notat omfatter VIVEs leverancer til Socialstyrelsen Excel-regneark indeholdende følgende oplysninger om målgrupperne til SØMs vidensdatabase:

- De estimerede økonomiske konsekvenser
- Beskrivende statistik
- Information om målgruppen
- Forbrug af ydelser i baselineåret
- Ukorrigeret forbrug af ydelser i estimationsårene.

Socialstyrelsen indarbejder disse leverancer i modellens version 2.3.

2 Nyt design til udtræk af målgruppe

Generelt er de økonomiske konsekvenser i SØM beregnet ud fra en sammenligning af to adskilte grupper for hver af modellens målgrupper: en succesgruppe og en ikke-succesgruppe, hvor "succes" i denne sammenhæng forstås som en approksimation af, at individerne har modtaget en succesfuld social indsats, jf. Jacobsen et al. (2018) og Jacobsen og Beuchert (2018).

I de hidtidige versioner af SØM har der været en forskel på, hvordan udvælgelsen af populationen til målgrupperne er foregået. For målgrupper for voksne er der hidtil udtaget alle personer, der i hvert enkelt dataår opfylder målgruppebetingelserne – uanset om denne person allerede tidligere har været i målgruppen. Det betyder, at enkeltindivider kunne optræde i målgruppen flere gange og på den måde indgå i estimeringen af de økonomiske konsekvenser med mere end én observation – og potentielt også i både succes- og ikke-succes-gruppen (dog ikke i samme år). For målgrupperne for børn og unge under 18 år optræder individerne derimod kun i målgruppen én gang: i det første år, de opfylder målgruppekriteriet. Eventuelle efterfølgende år, hvor individet opfylder kriteriet, medtages ikke.

Denne forskel i den hidtidige udvælgelse af målgrupper har baggrund i, at der for voksne ofte er tale om, at socialt udsatte og voksne med handicap står med komplekse problemstillinger og "vender tilbage" til tilbud og ydelser, og målgruppen består dermed både af gengangere og nye medlemmer. For børn og unge er der i højere grad tale om, at kommuner o.a. sætter ind med en tidlig indsats, hvilket i SØM svarer til første gang, de optræder i målgruppen. For nogle af de små målgrupper for udsatte voksne er der derudover den fordel ved metoden at tillade gentagne optrædener i målgruppen, at der kommer flere observationer til estimeringen af de økonomiske konsekvenser. Dette forøger den statistiske styrke, ligesom det bidrager til, at antalsmæssigt mindre udsatte grupper kan være repræsenteret i SØM.

For brugeren af modellen betyder dette imidlertid en forskel i fortolkningen af konsekvensestimaterne baseret på målgrupperne for voksne henholdsvis børn og unge. I den nye version af SØM er strukturen derfor blevet ensrettet, således at særligt omkostningstunge borgere i voksenmålgrupperne ikke tælles med gentagne gange og dermed vægtes højere relativt til øvrige borgere i målgrupperne. De nye målgrupper for voksne udtrækkes dog fortsat således, at alle individer i de hidtidige målgrupper er inkluderet – disse inkluderes imidlertid kun én gang: i et tilfældigt udvalgt år.¹ Specifikt betyder dette, at individer, der kun indgår i målgruppepopulationen i et enkelt år, naturligvis udtrækkes med denne ene observation. For hvert individ, der optræder to eller flere gange i målgruppepopulationen, udtrækkes den ene af individets optrædener tilfældigt i målgruppepopulationen. Dette målgruppeudtræk er dermed repræsentativt for den fulde målgruppepopulation på *individniveau*, men vil indeholde relativt flere "tidlige" målgruppeoptrædener end "sene" på tværs af borgerne i målgruppen. Dette sker, da borgere med gentagne optrædener jo netop udtrækkes med lige stor sandsynlighed tidligt som sent i målgruppeforløbet, og borgere uden gentagne optrædener nødvendigvis må udtrækkes med denne ene (første) observation.

---

¹ Bemærk, at der i de hidtidige versioner af SØM for voksne borgere blev brugt termen "målgruppe", mens der nu anvendes *målgruppepopulationen*. Målgruppen beskriver herefter den endeligt udtrukne stikprøve, der består af netop en observation for hvert individ i målgruppepopulationen.

3 Nye målgrupper

Dette kapitel indeholder en teknisk gennemgang af de nye målgrupper til SØM. Beskrivelsen fokuserer meget på den præcise afgrænsning af målgruppen samt af de succesmål, der er anvendt for hver målgruppe, og der anvendes variabelnavne fra Danmarks Statistiks registerdata til den nøjagtige beskrivelse. Ud over afgrænsningen med hensyn til de anvendte variable beskrives også præcist, hvilke dataår der kan anvendes til beregningerne. Bemærk dog, at konsekvensestimaterne tidligst kan estimeres 2 år efter målgruppeudtræk (året efter succesmåling), og at dataperioden for konsekvenser typisk er den samme som målgruppedata, se også afsnit 4.3.

På tidspunktet for udarbejdelse af målgrupperne i udvidelsen var de fleste registre tilgængelige i perioden 2005 til og med 2018 (med undtagelse af information om dag- og døgnbehandling for stofmisbrug samt alkoholbehandling, der haves til og med 2013).

3.1 Voksne med moderate psykiske lidelser

3.1.1 Beskrivelse af målgruppe

Målgruppen består af voksne i alderen 18-64 år, der i løbet af året er registreret med en psykiatrisk aktions- eller bidiagnose af moderat karakter (jf. Benjaminsen et al., 2018) ved kontakt med enten et psykiatrisk eller somatisk hospital. Patienter, der desuden modtager en psykiatrisk diagnose af svær karakter i året (se denne målgruppe nedenfor), ekskluderes af målgruppepopulationen, således at et individ kun kan optræde i én af målgruppepopulationerne, *Voksne med moderate psykiske lidelser* eller *Voksne med svære psykiske lidelser*, i samme år. Den endelige målgruppe udtrækkes herefter ved at udtrække et tilfældigt år for hvert individ i målgruppepopulationen, jf. kapitel 2.

3.1.2 Registerafgrænsning

Landspatientregisteret for diagnoser (LPR_DIAG) kobles på Landspatientregisteret for administrative informationer, og fra dette udtrækkes individer, der i et år har kontakt med et somatisk hospital med aktions- eller bidiagnoser af karaktererne let, moderat og svær depression, andre affektive lidelser, angstlidelser, OCD, svære belastnings- og tilpasningsreaktioner, spiseforstyrrelser, personlighedsforstyrrelser, borderline, ADHD og adfærdsforstyrrelser. De samme aktionsdiagnoser udtrækkes fra Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM) for de psykiatriske hospitalskontakter. Bemærk, at diagnosen *borderline* (DF603.1) ifølge Benjaminsen et al. (2018) principielt bør karakteriseres som svær, men på grund af databegrænsninger kan denne diagnose ikke skilles fra *personlighedsforstyrrelser* (DF600-DF603.0 og DF603.2-DF629), der karakteriseres som moderat.

Patienter, der i løbet af samme år desuden er registreret med en psykiatrisk diagnose af svær karakter (se afsnit 3.2) ved kontakt med enten et somatisk eller psykiatrisk hospital, udelukkes af målgruppepopulationen, da disse indgår i målgruppepopulationen for *Voksne med svære psykiske lidelser*.

Landspatientregisteret dækker årene 2005-2018. Målgruppeperioden begrænses dog til 2008 og fremefter, da der i 2006-2007 pga. databrud sker store udsving i antallet af psykiatriske bidiagnoser, der registreres i Landspatientregisteret. Hvis disse år var inkluderet, ville det give

en skævhed i, hvilke individer der var med i målgruppen i de forskellige år. Der udtrækkes tilfældigt en observation (år) for hvert individ i målgruppepopulationen i denne periode til den endelige målgruppe. Individer, der kun indgår i målgruppepopulationen i et enkelt år, udtrækkes med denne observation.

3.1.3 Succesmål

Succesmålet baseres på, at individet har mindre behov for kontakt med psykiatrien og defineres som, at individet ingen kontakt har med psykiatrisk eller somatisk hospitalsvæsen, hvor denne registreres med en psykiatrisk aktions- eller bidiagnose, og har maksimalt én kontakt til en psykiater via sygesikringen i året efter målgruppeudtræk. Tilladelsen af den ene kontakt med psykiatrien skal sikre, at individer, der kontakter en psykiater fx med henblik på at få nedsat sin medicinering, stadig kan indgå i succesgruppen.

Tabel 3.1 Målgruppe for voksne med moderate psykiske lidelser, 18-64-årige

Målgruppe	Målgruppe Registerafgrænsning	SØM-succesmål	SØM-succesgruppe Registerafgrænsning (kalenderåret efter)
Voksne i alderen 18-64 år, der diagnosticeres med psykiske vanskeligheder af moderat karakter	<p>Moderat psykisk sygdom identificeres på baggrund af ICD-10-diagnosekoderne: DF32-DF43, DF50, DF60-62, DF90-92 og DF988C (inkl. alle undergrupper) ved kontakt med enten et somatisk eller psykiatrisk hospital. Desuden ekskluderes patienter, der i samme år har kontakt til et somatisk eller psykiatrisk hospital med aktions- eller bidiagnoserne DF20-32 (inkl. alle undergrupper). Disse karakteriseres som svære psykiatriske diagnoser</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landspatientregisteret (LPR_ADM) - Landspatientregisteret – diagnoser (LPR_DIAG) med aktions- og bidiagnoser (C_DIAG, C_DIAGTYPE = (A, B)): DF321-323, DF328-329, DF331-339, DF340-399, DF400-439, DF500-509, DF600-629, DF900-929, DF988C (og ikke diagnoserne DF200-319 i samme kalenderår) - Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM), med aktionsdiagnoser (ADIAG) som ovenfor - Befolkningen (BEF), hvor alder pr. 1. januar i året er 18-64 år 	Mindre kontakt med psykiatrien	<p>Individer har ingen kontakter med psykiatrisk eller somatisk hospital, hvor denne modtager en psykiatrisk aktions- eller bidiagnose (bemærk, dette inkluderer alle psykiatriske DF-diagnoser), samt maksimalt én kontakt med en psykiater gennem sygesikringen.</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landspatientregisteret (LPR_ADM) og Landspatientregisteret – diagnoser (LPR_DIAG): ingen kontakter med aktions- og bidiagnoserne (C_DIAG, C_DIAGTYPE = (A, B)) med diagnosekoder DF (inkl. alle undergrupper) - Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM): ingen kontakter med aktionsdiagnose (ADIAG) med diagnosekode DF (inkl. alle undergrupper) - Sygesikring (SSSY): maksimalt én kontakt (KONTAKT) med psykiater (SPEC2 = 24)

3.2 Voksne med svære psykiske lidelser

3.2.1 Beskrivelse af målgruppe

Målgruppepopulationen består af voksne i alderen 18-64 år, der i løbet af året modtager en psykiatrisk aktions- eller bidiagnose af svær karakter (jf. Benjaminsen et al., 2018) ved kontakt med enten et psykiatrisk eller somatisk hospital. Den endelige målgruppe udtrækkes herefter ved at udtrække et tilfældigt år for hvert individ i målgruppepopulationen, jf. kapitel 2.

3.2.2 Registerafgrænsning

Landspatientregisteret for diagnoser (LPR_DIAG) kobles på Landspatientregisteret for administrative informationer, og fra dette udtrækkes individer, der i et år har kontakt med et somatisk hospital med aktions- eller bidiagnoser af karaktererne skizofreni, skizotopisk sindslidelse, øvrige psykoser samt mani og bipolar lidelse. De samme aktionsdiagnoser udtrækkes fra Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM) for de psykiatriske hospitalskontakter. Bemærk, at diagnosen *borderline* (DF603.1) ifølge Benjaminsen et al. (2018) principielt bør karakteriseres som svær, men på grund af databegrænsninger kan denne diagnose ikke skilles fra *personlighedsforstyrrelser* (DF600-DF603.0 og DF603.2-DF629), der karakteriseres som moderat.

Landspatientregisteret dækker årene 2005-2018. Målgruppeperioden begrænses dog til 2008 og fremefter, da der i 2006-2007 sker store udsving i antallet af psykiatriske bidiagnoser, der registreres i Landspatientregisteret. Der udtrækkes tilfældigt en observation (år) for hvert individ i målgruppepopulationen i denne periode til den endelige målgruppe. Individer, der kun indgår i målgruppepopulationen i et enkelt år, udtrækkes med denne observation.

3.2.3 Succesmål

Succesmålet baseres på, at individet har mindre behov for kontakt med psykiatrien og defineres som, at individet ingen akutte kontakter (dvs. skadestuebesøg og indlæggelser) har med psykiatrisk eller somatisk hospitalsvæsen, hvor denne registreres med en psykiatrisk aktions- eller bidiagnose, i året efter målgruppeudtræk. Ambulante forløb tillades.

Tabel 3.2 Målgruppe for voksne med svære psykiske lidelser, 18-64-årige

Målgruppe	Målgruppe Registerafgrænsning	SØM-succesmål	SØM-succesgruppe Registerafgrænsning (kalenderåret efter)
Voksne i alderen 18-64 år, der diagnosticeres med psykiske vanskeligheder af svær karakter	<p>Svær psykiatrisk sygdom identificeres på baggrund af ICD-10-diagnosekoderne: DF20-32 (inkl. alle undergrupper) ved kontakt med enten et somatisk eller psykiatrisk hospital.</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landspatientregisteret (LPR_ADM) - Landspatientregisteret – diagnoser (LPR_DIAG) med aktions- og bidiagnoser (C_DIAG, C_DIAGTYPE = (A, B)); DF200-319 - Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM), med aktionsdiagnoser (ADIAG) som ovenfor - Befolkningen (BEF), hvor alder pr. 1. januar i året er 18-64 år 	Mindre akut kontakt med psykiatrien	<p>Individet har ingen akutte kontakter med psykiatrisk eller somatisk hospital, hvor denne modtager en psykiatrisk diagnose (bemærk, dette inkluderer alle psykiatriske DF-diagnoser).</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landspatientregisteret (LPR_ADM) og Landspatientregisteret – diagnoser (LPR_DIAG): ingen kontakt registreret med patienttyperne (C_PATTYPE) heldøgnspatient eller skadestuepatient med en aktions- eller bidiagnose (C_DIAG, C_DIAGTYPE = (A, B)) med diagnosekode DF (inkl. alle undergrupper), og - Landspatientregisteret Psykiatri – Administrative Oplysninger (PSYK_ADM): ingen kontakt registreret med patienttyperne (C_PATTYPE) heldøgnspatient eller skadestuepatient med en aktionsdiagnose (ADIAG) med diagnosekode DF (inkl. alle undergrupper).

3.3 Modtagere af efterværn, under uddannelse (18-22 år)

3.3.1 Beskrivelse af målgruppe

Målgruppepopulationen består af alle unge i alderen 18-22 år, der er registreret som modtager af efterværn i løbet af året, og som er under uddannelse ved årets udløb. Der pålægges ingen begrænsninger på uddannelsesniveau for den igangværende uddannelse, og modtagere af efterværn, der er i gang med et forløb på fx folkeskoleniveau, indgår således i målgruppepopulationen. Den endelige målgruppe udtrækkes herefter ved at udtrække et tilfældigt år for hvert individ i målgruppepopulationen, jf. kapitel 2.

3.3.2 Registerafgrænsning

Målgruppepopulationen afgrænses til unge i alderen 18-22 år og ved hjælp af forløbsregisteret Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO) samt forløbsregisteret Børn og Unge Anbringelser (BUAF), der erstatter det lukkede hændelsesregister Børn og Unge Anbringelser (BUA).

Fra BUFO udtrækkes de for efterværn relevante paragrafkoder (i overensstemmelse med dokumentation af udvidelsen af SØM med målgrupper for børn og unge, Jacobsen og Beuchert, 2018, hvor PGF = 271 (fast kontaktperson for anbragte unge under 18 år) efter aftale med Socialstyrelsen desuden inkluderes). For anbragte efterværnsmodtagere benyttes BUAF, hvor efterværnsmodtagere udtrækkes på baggrund af anbringelsessted, og om anbringelsen er påbegyndt efter individets 18-års fødselsdag. Anbringelsesforløb, der påbegyndes efter individets 18-års fødselsdag, men hvor der ikke er registreret en forudgående anbringelse, ekskluderes, da efterværn er et tilbud til individer, der tidligere har været tilknyttet en fast kontaktperson eller har været anbragt uden for hjemmet. Desuden ekskluderes hændelserne hjemgivelse/ophør af anbringelse (HAENDELSE = 5) og afgørelser om anbringelser (HAENDELSE = 0.2) samt sagsophør, anbringelse overdraget til anden handlekommune (HAENDELSE = 5.5), hvor varigheden af forløbet er 0 dage.

BUFO benyttes dermed til at identificere modtagere af efterværn i form af hjemmebaserede foranstaltninger (fx en støtte-/kontaktpersonordning), mens BUAF benyttes til at identificere modtagere af efterværn i anbringelse (hos slægt/netværk, i familiepleje eller på institution). Dette sammenholdes med uddannelsesinformation fra det komprimerede elevregister (KOTRE), hvor individer inkluderes i målgruppepopulationen, såfremt slutdatoen for en igangværende uddannelse tidligst er i det efterfølgende kalenderår.

Slutteligt inkluderes kun individer, hvis alder pr. 31. december i året er mellem 18 og 22 år baseret på fødselsdatoen i Befolkningsregisteret (BEF).

BUFO og BUAF dækker perioderne hhv. 1977-2018 og 1980-2018, mens KOTRE dækker perioden 1970-2018. Målgruppeperioden begrænses dog til 2007 og fremefter pga. databrud i registreringen af anbringelser (se dst.dk). Der udtrækkes tilfældigt en observation (år) for hvert individ i målgruppepopulationen i denne periode til den endelige målgruppe. Individer, der kun indgår i målgruppepopulationen i et enkelt år, udtrækkes med denne observation.

3.3.3 Successmål

Succesmålet baseres på den unges fastholdelse i uddannelse og defineres som individer, der færdiggør en uddannelse i løbet af eller fortsat er under uddannelse ved udgangen af det efterfølgende år. Der pålægges ingen restriktioner om, at en fortsat/afsluttet uddannelse skal være den samme som ved målgruppeudtræk, dog tælles færdiggørelse af klassetrin i grundskolen under det 9. klassetrin samt færdiggørelse af år før det afsluttende år på de gymnasiale uddannelser ikke som en færdiggjort uddannelse. Der pålægges ikke restriktioner for, at den unge fortsat skal være modtager af efterværn i året for succesmåling.

Tablet 3.3 Målgruppe for efterværnsmodtagere under uddannelse, 18-22 år

Målgruppe	Målgruppe Registerafgrænsning	SØM-successmål	SØM-succesgruppe Registerafgrænsning (kalenderåret efter)
Unge i alderen 18-22 år, der modtager efterværn i året og er under uddannelse ved udgangen af året	<p>Information om efterværnsmodtagere udtrækkes fra forløbsregistre Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO) samt Børn og Unge Anbringelser (BUAF). Dette sammenholdes med uddannelsesinformation fra det komprimerede elevregister (KOTRE) og fødselsdatoinformation fra Befolkningsregisteret (BEF).</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO), med paragrafkode (PGF) 250, 252, 270, 271, 272, 273, 275, 280, 290 - Børn og Unge Anbragte Forløbsregister (BUAF) med anbringelsessted type (ANSTED_KLAS) 1-9, 11-17 og forløb påbegyndt på eller efter dagen for den 18-års fødselsdag (fra BEF). - Det komprimerede elevregister (KOTRE) for igangværende uddannelse (UDD) tidligst er i kalenderåret efter målgruppeafgrænsning. - Befolkningen (BEF), hvor alder pr 31. december i året er 18-22 år samt information om 18-års fødselsdag. 	Fastholdelse i/afslutning af uddannelse	<p>Individet er registreret som fortsat i gang med en uddannelse ved udgangen af året eller har i løbet af året færdiggjort en uddannelse på mindst 9. classes niveau.</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det komprimerede elevregister (KOTRE), hvor slutdato (ELEV3_VTIL) for seneste igangværende uddannelse (UDD) i året tidligst er i kalenderåret efter succesåret (2 år efter målgruppeafgrænsning) eller slutdatoen (ELEV3_VTIL) på en afsluttet uddannelse (AUDD; ekskluderede AUDD-koder 1100-1108, 1120, 2508) er i året efter målgruppeafgrænsning.

3.4 Modtagere af efterværn, ikke i uddannelse (18-22 år)

3.4.1 Beskrivelse af målgruppe

Målgruppepopulationen består af alle unge i alderen 18-22 år i kalenderåret, der er registreret som modtager af efterværn i løbet af året, og ved udgangen af året *ikke* er i gang med en uddannelse (dermed er denne målgruppepopulation sammen med målgruppepopulationen for *Modtagere af efterværn under uddannelse* udtømmende for gruppen af efterværnsmodtagere fra 2008 og fremefter). Der pålægges ingen begrænsninger på uddannelsesniveaue for den igangværende uddannelse, dog ekskluderes modtagere af efterværn, der er i gang med et forløb på fx folkeskoleniveau af målgruppepopulationen. Den endelige målgruppe udtrækkes herefter ved at udtrække et tilfældigt år for hvert individ i målgruppepopulationen, jf. kapitel 2.

3.4.2 Registerafgrænsning

Målgruppepopulationen afgrænses til unge i alderen 18-22 år og ved hjælp af forløbsregisteret Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO) samt forløbsregisteret Børn og Unge Anbringelser (BUAF), der i den nye leverance erstatter det lukkede hændelsesregister Børn og Unge Anbringelser (BUA).

For efterværnsmodtagere på laveste niveau (forebyggende foranstaltninger) benyttes BUFO som i afsnit 3.3.2, hvor de for efterværn relevante paragrafkoder udtrækkes (i overensstemmelse med dokumentation af udvidelsen af SØM med målgrupper for børn og unge, Jacobsen og Beuchert, 2018, hvor PGF = 271 efter aftale med Socialstyrelsen desuden inkluderes).

For anbragte efterværnsmodtagere benyttes BUAF, hvor efterværnsmodtagere udtrækkes på baggrund af anbringelsessted, og om anbringelsen er påbegyndt efter individets 18-års fødselsdag. Anbringelsesforløb, der påbegyndes efter individets 18-års fødselsdag, men hvor der ikke er registreret en forudgående anbringelse, ekskluderes, da efterværn er et tilbud til individer, der tidligere har været tilknyttet en fast kontaktperson eller har været anbragt uden for hjemmet. Desuden ekskluderes hændelserne hjemgivelse/ophør af anbringelse (HAENDELSE = 5) og afgørelser om anbringelser (HAENDELSE = 0.2) samt sagsophør, anbringelse overdraget til anden handlekommune (HAENDELSE = 5.5), hvor varigheden af forløbet er 0 dage.

Efterværnsinformationen sammenholdes med uddannelsesinformation fra det komprimerede elevregister (KOTRE), hvor individer, der registreres som modtagere af efterværn i året samt som ved udgangen af året ikke er registreret med en igangværende uddannelse, indgår i målgruppepopulationen.

BUFO og BUAF dækker perioderne hhv. 1977-2018 og 1980-2018, mens KOTRE dækker perioden 1970-2018. Målgruppeperioden begrænses dog til 2008 og fremefter, da beskæftigelsesdata til brug ved succesmåling tidligst er tilgængeligt i DREAM-databasen fra 2008. Der udtrækkes tilfældigt en observation (år) for hvert individ i målgruppepopulationen i denne periode til den endelige målgruppe. Individer, der kun indgår i målgruppepopulationen i et enkelt år, udtrækkes med denne observation.

3.4.3 Successmål

Som successmål anvendes den unges uddannelse eller beskæftigelse i året efter målgruppeudtræk. Der pålægges ingen restriktioner om, at den unge fortsat skal være modtager af efterværn i året for succesmåling. Således defineres succeskriteriet som opfyldelse af mindst én af følgende kriterier:

- a. Er i gang med en uddannelse ved udgangen af det efterfølgende år eller har afsluttet en uddannelse i løbet af det efterfølgende kalenderår uanset beskæftigelsesniveau i målgruppeåret (færdiggørelse af klassetrin i grundskolen under det 9. klassetrin tælles ikke som en færdiggjort uddannelse), *eller*
- b. Har minimum én måneds beskæftigelse i målgruppeåret og har samme eller øget beskæftigelse i det efterfølgende kalenderår, *eller*
- c. Er ikke i beskæftigelse i målgruppeåret, men har minimum én måneds beskæftigelse i det efterfølgende år.

Beskæftigelseskriteriet måles i overensstemmelse med konsekvensmålet for beskæftigelse (se Jacobsen et al., 2018). Dermed registreres beskæftigelse i en måned, hvis der er betalt arbejdsmarkedsbidrag af lønindkomsten i måneden.

Tabel 3.4 Målgruppe for efterværnsmodtagere ikke i uddannelse, 18-22 år

Målgruppe	Målgruppe Registerafgrænsning	SØM-succesmål	SØM-succesgruppe Registerafgrænsning (kalenderåret efter)
Unge i alderen 18-22 år, der modtager efterværn i året og ikke er under uddannelse ved udgangen af året	<p>Information om efterværnsmodtagere udtrækkes fra forløbsregistre Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO) samt Børn og Unge Anbringelser (BUAF). Dette sammenholdes med uddannelsesinformation fra det komprimerede elevregister (KOTRE), og fødselsdatoinformation fra Befolkningsregisteret (BEF).</p> <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Børn og Unge Forebyggende Foranstaltninger (BUFO), med paragrafkode (PGF) 250, 252, 270, 271, 272, 273, 275, 280, 290 - Børn og Unge Anbragte Forløbsregister (BUAF) med anbringelsessted type (ANSTED_KLAS) 1-9, 11-17, og forløb påbegyndt på eller efter dagen for den 18-års fødselsdag (fra BEF). - Det komprimerede elevregister (KOTRE), hvor slutdato (ELEV3_VTIL) for igangværende uddannelse (UDD) enten er i året eller UDD er blank i året. - Befolkningen (BEF), hvor alder pr. 31. december i året er 18-22 år samt information om 18-års fødselsdag 	Under/afsluttet uddannelse eller fastholdt/øget beskæftigelsesniveau	<p>Individet er registreret som enten</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) i gang med en uddannelse ved udgangen af året eller har i løbet af året færdiggjort en uddannelse på mindst 9. klasses niveau, eller 2) i beskæftigelse i mindst en måned, hvis individet ikke var i beskæftigelse i målgruppeåret, eller 3) i beskæftigelse i samme antal eller flere måneder som i målgruppeåret, hvis individet var registreret som beskæftiget i mindst én måned i målgruppeåret. <p>Data:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det komprimerede elevregister (KOTRE), hvor slutdato (ELEV3_VTIL) for seneste igangværende uddannelse (UDD) i året tidligst er i kalenderåret efter succesåret (to år efter målgruppeafgrænsningen) eller slutdatoen (ELEV3_VTIL) på en afsluttet uddannelse (AUDD; frataget AUDD 1100-1108, 1120, 2508) er i året efter målgruppeafgrænsning. - Dream-registeret, hvor BRANCHE_YYYY_MM-koden ikke er manglende i mindst ligeså mange måneder i succesåret som i målgruppeåret. - Dream-registeret, hvor BRANCHE_YYYY_MM-koden mangler i alle måneder i målgruppeåret, men eksisterer for mindst én måned i året efter målgruppeafgrænsning.

4 Konsekvenser og priser til modellen

Principperne for de økonomiske konsekvenser og priserne til SØMs vidensdatabaser følger de overordnede principper, der hidtil har været anvendt i SØM, jf. Jacobsen et al. (2018) og Jacobsen og Beuchert (2018). Der er dog til denne modelversion sket visse ændringer i den måde, de enkelte målgrupper for udsatte voksne og voksne med handicap er blevet udvalgt, hvilket blev beskrevet nærmere i kapitel 2. Derudover har det ligesom for målgrupper for børn og unge i modellens version 2.2 været muligt at estimere de økonomiske konsekvenser for flere år end tidligere. Det skyldes, at der er kommet flere tilgængelige dataår siden de tidligere modelversioner, og betyder, at der som udgangspunkt er op til 9 års konsekvenser tilgængelige på baggrund af registerdataestimer.

4.1 Priser

Priserne anvendes til at omregne de estimerede konsekvenser, der er målt i ikke-monetære enheder, til økonomiske konsekvenser og skal, ligesom i de tidligere udgaver af SØM, afspejle de gennemsnitsomkostninger, det offentlige må afholde ved en given aktivitet.

En lang række af priserne er hentet fra eksterne kilder, og disse ændres således ikke mellem målgrupperne, men fremskrives blot til det aktuelle basisår i modellen. Det gælder priserne for områderne sociale serviceydelser på voksenområdet, indkomstoverførsler, beskæftigelse (skat), kriminalitet, sociale foranstaltninger og efterværn, grundskole og specialundervisning (se Jacobsen et al. (2018) og Jacobsen og Beuchert (2018)). Disse priser er ikke ændret i forhold til tidligere versioner af SØM. Priserne på sundhedsområdet samt forventede skatteindtægter ved beskæftigelse beregnes specifikt for hver målgruppe baseret på registerinformationer om målgruppeindividerne.

4.2 Konsekvenser

I forbindelse med opdateringen af det datasæt, der anvendes til at estimere de økonomiske konsekvenser for målgrupperne for både voksne og børn og unge, er der foretaget en række mindre justeringer i målingen af konsekvensforbrug efter aftale med Socialstyrelsen. Disse justeringer præciserer forbruget af ydelser på sundheds- og misbrugsområdet alene.

4.2.1 Psykiatrisk sygehuskontakt

På grund af en højere detaljeringsgrad i det tilgængelige data for hospitalspsykiatrien er det nu muligt at måle konsekvenser baseret på kontakt med psykiatriske hospitaler (ambulant- og skadestuekontakter samt indlæggelse) i besøg/dage i stedet for hele forløb, der tidligere blev ganget med de gennemsnitlige forløbslængder. Dette vurderes at give langt mere præcise estimer af kontakt med hospitalspsykiatrien.

4.2.2 Sygehuskontakter generelt

Konsekvenser baseret på kontakt med både psykiatriske og somatiske hospitaler tilskrives de år, sagedagene og de ambulante besøg foregår, og ikke som tidligere enten året for udskrivning eller indlæggelse. Således tilskrives fx besøgsdage for et længerevarende ambulant forløb, der strækker sig over flere år, nu jævnt ud over forløbsperioden.

4.2.3 Overlappende forløb og frihedsberøvelse

Optællingen af overlappende hospitals-, herbergs-, stofmisbrugsbehandlings- og alkoholbehandlingsforløb er ændret, således at varigheden tælles fra første indskrivningsdato til seneste udskrivningsdato, og overlappende forløb tælles ikke som tidligere dobbelt i en periode. Ligeledes er optællingen omhandlende frihedsberøvelse ændret til nu også at inkludere Kriminalstatistikken for indsættelser (KRIN).

4.3 Øvrige ændringer

Efter aftale med Socialstyrelsen er følgende ændringer og tilpasninger implementeret i SØM-modellen:

1. For at beskrivende statistik på baggrundsvARIABLE og baseline-forbrug af ydelser og services på bedst mulig vis afspejler de individer, der indgår i konsekvensberegningerne, inkluderes nu kun de målgruppe-kohorter, for hvilke konsekvensmålene er tilgængelige i mindst ét år efter succesmålingen. I praksis betyder det, at selvom målgrupperne i de fleste tilfælde kan konstrueres helt til 2018, inkluderes kun målgruppekohorter til og med 2016.
2. Kvadreret alder samt to indikatorvariable for antallet af børn i familien (hhv. 1 og 2 eller flere) tilføjes i konsekvensberegningerne for SØM i overensstemmelse med ændringer i SØM, der tidligere er implementeret af Socialstyrelsen.
3. Konsekvensdatasættet for voksne individer baseres på et balanceret panel fra tidligste registrering (enten indvandring, fødsel eller dataperiode i grunddata) ligesom Børn og Unge-målgrupperne.

I forbindelse med opdateringen af konsekvensestimaterne for de eksisterende målgrupper er metoden til endeligt målgruppeudtræk (se kapitel 2) anvendt. Derudover er der efter aftale med Socialstyrelsen foretaget ændringer i afgrænsningerne for målgruppepopulationer, se Socialstyrelsen (2020).

5 Effektviden til vidensdatabasen

Som en del af projektet har VIVE også fundet eller klargjort effektstørrelser til SØMs vidensdatabase, der dækker de nye målgrupper. Det har ikke inden for rammerne af projektet været muligt at gennemføre systematiske litteratursøgninger efter effektstudier. Det betyder, at de fundne effektstørrelser ikke nødvendigvis er repræsentative for den samlede litteratur for målgrupperne.

For nogle af de nye målgrupper findes der allerede effektviden i vidensdatabasen, som også er dækkende for nye målgrupper. Det drejer sig om:

- Voksne med moderate psykiske lidelser, 18-64-årige
- Voksne med svære psykiske lidelser, 18-64-årige.

For disse to målgrupper kan den litteratur, der allerede fandtes i SØM vedrørende målgruppen *Mennesker med psykiske vanskeligheder*, genanvendes, idet der blot er tale om en anden inddeling af målgrupperne. I forvejen har der ikke i SØMs vidensdatabase været skelnet imellem de to eksisterende målgrupper for mennesker med psykiske vanskeligheder² med hensyn til effektviden, dvs. det er den samme viden, der er tilknyttet begge de eksisterende målgrupper. Dette vil fortsætte, efter at de nye målgrupper erstatter de eksisterende.

For målgrupperne *Modtagere af efterværn under uddannelse, 18-22-årige* og *Modtagere af efterværn ikke under uddannelse, 18-22-årige* er det relativt svært at finde effektviden, da efterværnsordningen ikke findes tilsvarende i andre lande. Dertil kommer, at efterværn dækker over en række forskellige tilbud, der strækker sig fra en kontaktperson og til ophold på en institution. Det har været overvejet at udnytte, at for nogle af de effektstørrelser, der allerede findes i SØMs vidensdatabase, er der faktisk flere, hvor der også måles på personer over 18 år, svarende til aldersklassen for modtagere af efterværn. Imidlertid har VIVE og Socialstyrelsen samlet vurderet, at de ordninger, der findes i udlandet for unge over 18 år, ikke er sammenlignelige med den danske efterværnsordning, hvorfor denne effektviden ikke kan anvendes til efterværns målgrupperne.

Samlet betyder det, at effektviden for modtagere af efterværn begrænses til foreløbig viden kun fra 3 studier med i alt 45 effektstørrelser.

---

² De to eksisterende målgrupper er opdelt efter, om individerne inden for det sidste år har været i kontakt med de psykiatriske hospitalssystem eller ej.

Litteratur

- Jacobsen, R.H., Nielsen Arendt, J., Verner, M., Kollin, M.S., Halling, C. & Kolstrup, K. (2018). *Socialøkonomisk Investeringsmodel (SØM). Dokumentation*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Jacobsen, R.H. & Beuchert, L. (2018). *Den Socialøkonomiske Investeringsmodel: Udvidelse med udsatte børn og unge: Dokumentation*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Jacobsen, R.H. & Lesner, R.V. (2019). *Afdækning af mulige løsninger på udfordringer vedrørende ønskerne til udvidelse af den socialøkonomiske investeringsmodel (SØM)*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Socialstyrelsen (2020). *Dokumentation af opdatering af den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) version 2.3*. Odense: Socialstyrelsen.

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD